

Gospodar in gospodinja

LETO 1940

30. OKTOBRA

STEV. 44

Gorjanec, delaj si travnike!

»Gorjanski prijatelj, prideluj krmole se je glasilo veselo oznanilo naše »Pridige na gori«. Dolinski travnik, ki ga napaja mrmrajoči potoček, ti da leto za letom obilno košnjo; to je zaklad gorjanskega kmeta. Če imaš tak travnik, mu pač poješ hvalo, toda — ali mu pa tudi postrežeš, kakor se spodobi in je za te koristno? Premnogokrat ne! Zato te prosim in rotim: Neguj in gnoji svoje naravne travnike! Posebno tam, kjer jih ne moreš namakati, skrbi za to, da jih od časa do časa dobro pognojiš s superfosfatom, kafijsvo soljo in apnom.

Pa to še ni zadosti. Pravi, razumni gorjanski posestnik se ne zadovolji s samimi naravnimi travniki, posebno ne s samimi emosečnimi senožeti, od katerih dobiva le pusto starino. Pravi gorjanec je že davno opustil zastarelo stališče obilnega žitnega pridelovanja in si prizadeva, da po možnosti razširi po svojih njivah pridelovanje krme. Ako uporabiš v gorovju njive nekaj let kot travnike, je to najbolj pravilen način tvojega kolobarjenja (plodoreda).

Koliko je njiv, ki ti plačajo komaj delo, koliko manj žele semensko žito, gnoj, davke in druge stroške. Pretvori jih v travnike, vrnilo ti bodo to brigo. Poslej boš imel manj skrbi, stroškov in truda, zato pa več pridelka in dohodkov. Marsikaki njivi izkažeš naravnost dobroto, če je izpremeniš za 5 do 6 let v travnik, da si na ta način odpočije in postane rodovitnejša. Travniki in deteljšča, kjer koli je le mogoče; ker pa ne moreš pridelovati detelje kolikorkrat bi hotel po vrsti, napravljaj si deteljno-travnate mešanice. Bolje boš izhajal kot pri dosedanjem troali sedmeropoljskem gospodarjenju, kjer puščaš žitu še vedno mnogo preveč prostora.

Nikari ne misli, prijatelj, da moraš pridelovati žito zavoljo slame za nastilj; presneto bi bila to draga stelja. Bilo bi tvoje lastno blagostanje, s katerim bi na-

stiljal. Tvoja živinica desetkrat raje vidi, če počiva nekoliko trše na manj mehki slami, zato pa dobiva več in boljše krme, kakor pa obratno. Travniske rastline ti bodo na tvojih višavah mnogo varnejše uspevale kakor pa navadni poljski sadeži, ker so manj občutljive. Poljščina po gorskih njivah le prevečkrat popolnoma odpove, a na le količkaj ugodno ležečih in dobro negovanih travnikih napravita tudi toča in suša le malo škode. Pred vsem pa pomisli, prijatelj gorjanec, tole: Če imaš mnogo travništva, ti ostane veliko več časa za obdelovanje ostalega polja in ker imaš v hlevu več lepe živine, dobiš od nje tudi več dobrega gnoja, s katerim lahko vso posest bolje gnojiš. Zato si napravljaj travnike: deloma trajne, drugod pa menjalne; te zadnje tam, kjer hočeš travnik potisniti v svoj gospodarski kolobar. Taki umetni travniki zokusnimi, krepkimi travami in deteljami, z gosto, bohotno travno rušo, nad njo pa redilne trave in zelišča, so pravo bogastvo gorjanskega kmeta. K napravi travnikov te silijo vse naravne razmere: večja zračna vlažnost, močnejše padavine v obliki rose in dežja, prikladnost tal za travno rast, strma lega njiv itd.

Zato si ustvari umetnih travnikov čim več! Tako ti ključem v želji, da bi imel krme v izobilju, zraven pa mnogo lepe živine. Pet do šest let travnik, nato pa oves, rž, za njima lan ali krompir, ob pravem času in v pravi meri gnojeno, to ti bo 9- ali 9 leten plodored, ki ti bi delal mnogo več veselja, kakor pa dosedanje gospodarstvo. To lahko uvidiš sam, ako pogledaš naraven travnik. Na slabem travniku opaziš: raznovrsten plevel, slabe vrste trav in zelišč. Na dobrem travniku pa se vrstijo razne detelje in grašice z dobrimi in izvrstnimi travami. Če imaš take travnike, gorjanec, potem si mož na konju; če jih pa nimaš, pojdi in si jih naredi! Poizvedi pri okrajnem kmetijskem strokovnjaku, kako se to napravi,

in povedal ti bo. Svetoval ti bo najboljše trave in detelje za zmesi; povedal ti bo, kaj raste na revnem, kamnitnem in kaj bolje na težkem, vlažnem svetu.

Seveda pa ne smeš misliti, da je vsaka, še tako izčrpana, zapleveljena, in zapuščena njiva pripravna za izvrstnega gorskega travnik. Ne, tudi za napravitev dobrega travnika moraš dotično njivo prej dobro, temeljito obdelati in očistiti plevela. Zato so najboljše predsadeži za timetni travnik krompir, pesa ali lan, ki zapuste njivo brez plevela. Travno zmes, ki so ti jo nasvetovali izkušeni možje, poseješ v času od začetka aprila do srede maja, in sicer v zelenem ovsu, kot gornjim plodom, ki naj ti na eni strani varuje mlade rastline pred škodljivim vremenom, na drugi pa zatira plevel. Da bi pustil oves dozoreti, te v svoji višavi ne priporoča. Pokosi raje zelenega, potem bo travnik boljši. Važno je, da so tla dobro za-

gnojena. Če si gnojlil predsadež, potem ni treba gnojiti mlademu travniku s hlevskim gnojem. Zelo dobro je pa, če potreseš jeseni po pripravljeni njivi primerno množino umetnih gnojil (kostne moke ali Tomasove žlindre, kalijeve soli) in jih zabranaš. Važno je tudi, da povejš travno seme, kolikor mogoče enakomerno po vsej ploskvi; na težki zemlji sej najprej večje vrste semen, nato pa manjše vrste in jih pritisni z valjarjem, ne pa z brano; na lahkem svetu tudi posej najprej večje seme in ga na lahko zabranaj, potem pa manjše seme povaljaj.

Ako ravnaš na ta način, si napraviš z majhnimi stroški dobre umetne travnike, ki ti bodo dajali vsako leto po 10 do 15 kvintalov sena na vagan (2 mernika) posetve. Poskusi in videl boš, da se da tudi v hribovju s pomočjo travnikov in živinoreje uspešno gospodariti. Bog ti daj srečo! Prideluj krmo! Delaj travnike!

Bistričan.

Še o jesenskem oranju

Kdaj pa naj gnojimo? Jeseni ali pa spomladi? Pri nas večinoma gnojimo koruzi in krompirju, oziroma vsem okopavinam šele spomladi, navadno tik pred saditvijo. Brez ozira na to, da moramo pri spomladanskem gnojenju spomladi srednje globoko orati, ima spomladansko gnojenje tudi še več drugih slabih strani.

Rastline ne morejo sprejemati gnoja kot takega za hrano. Ta mora v zemlji najprej razpasti, prepereti, šele potem lahko služi rastlinam za hrano. Da pa gnoj more razpasti, so potrebni čas, vlaga in zrak.

Hlevski gnoj potrebuje torej za svoje razpadanje najprej čas. Če gnojimo koruzi in krompirju tik, pred saditvijo z nepreperelim hlevskim gnojem, ne more takoj služiti rastlinam za hrano. Ko je torej koruza mlada, in najbolj rabi hranilnih snovi, jih nima dovolj na razpolago. Taka koruza se že v začetku le slabo razvije in je vsa rumena. Jeseni zaoran hlevski gnoj pa ima dovolj časa, da čez zimo razpade in lahko spomladi rastlinam služi za hrano.

Hlevski gnoj potrebuje za svoje razpadanje tudi vlagu. Spomladi zaoran hlevski gnoj vpije mnogo vlage, odvzame jo zemlji in s tem rastlinam. Zato

rastline, ki smo jim spomladi gnojili s hlevskim gnojem, veliko bolj trpe od suše, kakor one, ki jim nismo gnojili. Jeseni zaoran hlevski gnoj pa se čez zimo napije vlage, ki jo potem enakomerno oddaja rastlinam.

Ker nam pri jesenskem zaoravanju gnoja ni treba spomladi orati in se tako gornji sloj zemlje ne izsuši; ker jeseni zaorani gnoj ne odvzame spomladi rastlinam vlage in ker imajo rastline takoj dovolj hrane na razpolago, se naglo in bujno razvijajo in ostanejo vse leto sveže.

Pri razkrajanju hlevskega gnoja se razvija tudi mnogo ogljikovega dvokisa, ki lahko škodljivo vpliva na kaljenje semena.

Vse to nas navaja k temu, da gnoj že jeseni zaorjemo. Seveda je težko kar naenkrat preiti na jesensko gnojenje.

Ker smo ves gnoj verjetno porabili spomladi in za repo, ga zdaj nimamo dovolj. Kolikor ga pač imamo, ga bomo razvozili in zaorali. Spomladi bomo malo manj gnojili in tako polagoma prešli na jesensko gnojenje.

Kako vpliva čas gnojenja na višino pridelka, nam prav nazorno pokažejo zanimivi poskusi na kmetijski šoli v Št. Juriju ob juž. žel.

Poskus je bil narejen s krompirjem na dveh polonoma enakih parcelah. — Prva parcela je bila orana samo jeseni in obenem podoran hlevski gnoj, spomladi pa je bila obdelana samo s kultivatorjem. Druga parcela je bila orana jeseni in spomladi, gnoj pa je bil zaoran spomladi. Krompir je bil sajen dne 21. aprila v jarke, napravljene z osipalnikom. Razlika na obeh parcelah je bila velika. Na parceli, ki je bila orana samo jeseni in obenem gnojena, je bila zemlja rahla še dolgo po saditvi. Na parceli pa, ki je bila orana jeseni in zopet spomladi in tudi spomladi gnojena, pa je ostala zemlja vse leto trda in kepasta.

Pridelek je bil takle:

Na 1. parceli, ki je bila jeseni (9. novembra) orana in gnojena, spomladi (9. marca) obdelana s kultivatorjem, je bilo pridelka 3630 kg;

na 2. parceli, ki je bila orana jeseni (9. nov.), spomladi (9. marca) orana in gnojena, pa je znašal pridelek 2350 kg.

Poskus je izvedel še pred leti inž. Simonič.

Poskusi s koruzo so dali slične rezultate:

Gnojeno:	Pridelek zrna:
zgodaj jeseni	20,8 q
pozno jeseni	22,9 q
pred setvijo	19,0 q

Na 3. parceli je bilo mnogo rastlin jalovih.

V lahkih peščenih zemljah, kjer zrak zelo lahko prodre v nižje sloje, se hlevski gnoj zelo hitro razkraja. Zato je nevarnost, da se čez zimo mnogo hranilnih snovi izpere. Zaradi tega bomo na peščenih zemljah gnoj zaorali šele spomladi, čim se zemlja malo osuši. Marec je najprimernejši čas za to. Do saditve se še napije vlage in razkroji, da lahko potem rastlinam takoj služi za hrano. Tudi na zemljah v zelo strmi legi bomo rajši gnojili spomladi, da nam voda gnoja ne izpere.

Gnoj pa potrebuje za svoje razkrajanje tudi zrak. Zato ne sme priti tako globoko v zemljo, da zrak ne bi imel dostopa do njega. Kako pa gre zdaj to skupaj: jeseni orji globoko in obenem zaorji gnoj, gnoj pa spet ne sme priti pregloboko v zemljo. O tem pa drugič. Inž. M. R.

Sadimo sadna drevesa

(Inž. Simončič Anton)

Drevje sadimo jeseni in spomladi. Jeseni, ko listje odpade, pa vse dokler ne začne zmrzovati. Ko začne zmrzovati, ne smemo več saditi, ker koreninice zmrznejo že pri 1°C, čeprav so pri tej temperaturi samo malo časa na zraku. Jesenski čas saditve je od srede oktobra do srede novembra. Spomladi pa sadimo, ko se zemlja odtaja, pa vse, dokler ne začne sadje brsteiti.

Kdaj je bolje saditi, jeseni ali spomladi? To je vprašanje, na katero nam sadjarji različno odgovarjajo. Prav gotovo ne bomo sadili jeseni v hladnega podnebja na visokih položajih in v mokri ilovnati zemlji. Jesensko sajenje je vsekakor boljše od spomladanskega, 1. ker se korenine čez zimo dobro spoprijeto z zemljo, 2. ker se rane na koreninah že jeseni zarastejo ali popolnoma ali samo na robih, 3. ker iz zaraslih ran pozežene že jeseni nekaj mladih korenin, dočim bi drevesce spomladi še ne bilo niti posajeno. Jeseni se torej sadi: 1. v toplejših krajih, kjer zemlja ne zamrzne

globoko in 2. v rahlih suhih ter zavečnih legah; spomladi pa v severnejših, hladnih krajih in v mokri zemlji. Lanska zima pa skoraj nikjer ni delala izjeme v stopnji zmrzovanja, zato priporočam, da se jeseni posajeno drevo okrog debla pokrije s hlevskim gnojem, ki v precejšnji meri preprečuje globoko zmrzovanje zemlje. Najboljši mesec za saditev spomladi je marec, vendar tudi aprila ni prekasno, ako se je zima podaljšala, pa tudi druga polovica februarja ni prezgodnja, ako se je pomlad zgodaj začela. — Ako sadimo več vrst sadnega drevja, velja z ozirom na čas sledeči vrstni red: marelice, breskve, češnje, slive, hruške, jabolka in končno orehi.

Razdalja

naj bo tolikšna, da se pri odraslem drevesu krone ne dotikajo. Dobro je, da je še tedaj razdalja med kronami 60 cm do 1 m. Opazuj malo sadovnjak in boš videl, da se največ cvetnih popkov razvija

na obodu krone. V sredini krone drevo slabo cvete. Največja napaka pri nas je gosta saditev. Nikdar naj ti ne bo žal, če žrtvuješ malo več zemlje, da posadiš drevje dovolj vsaksebi. Kaj imaš od tega, če ga na gosto nasadiš po 15 do 20 letih, ko drevje začne dobro roditi, ti pa raste krona v krono? Drevo začne rasti samo v višino (kakor gozdno drevje) in cvete samo na zgornjem obodu svojih kron, ker ima le tam samo dovolj zraka, svetlobe in toplote.

Poglejmo slabe posledice ki jih ima pregosta saditev:

1. Ker je na majhnem prostoru posajeno preveč dreves, drug drugemu odjemljejo hrano. 2. Krone se zasenčijo, kar zmanjšuje razvoj cvetnih popkov. Veliko vej se dotika, veter udarja vejo ob vejo in stepe še ono malo ploda, kar se ga je razvilo. 3. Obseg krone se zmanjšuje in s tem tudi rod. 4. Spodnje veje so v senci, ne rodijo in preraščejo. 5. Med pregostimi kronami ni prepriha, ni svetlobe, ni sonca in se na njih bolezen hitro širi, a obramba je skoro nemogoča. 6. Pod pregostimi kronami ne more nič rasti, niti trava, zato nimamo na drevju nič in pod drevjem nič.

Razdalja saditve je odvisna: 1. Od tal in položaja. V dobri, plodni zemlji drevje bolje raste in so mu tudi krone večje, zato mora biti tudi razdalja večja. V slabi zemlji, kjer rast ni tako bujna, je tudi razdalja manjša. Na hribih, kjer eno drevo stoji nad drugim, je lahko razdalja manjša v pravokotni smeri, kakor na ravni površini. 2. Od vrste sadnega drevja. Drevo z bujno raščo in velikimi kronami (jablana, oreh, češnja) se sadi v večjih razdaljah, nego vrste z manjšimi kronami (breskve, marelice, slive). 3. Od oblik sadnega drevja. Košutke, kanade in renete napravijo veliko krono, ananas, mošancelj in zlata parmena pa manjšo. Vse take okolnosti moramo prej dobro premisliti, preden začnemo saditi.

Visoka in polvisoka sadna drevesa v sadovnjaku naj bodo narazen: češnja, višnja, breskev, marelica 4 metre, jablana, hruška, češnja 10 do 12 metrov, oreh in plemeniti kostanj 15 do 18 metrov. Na njivah boš sadil jablane in hruške še bolj narazen, najmanj 18 do 20 metrov.

Vrsta naj bo obrnjena od juga proti severu, ker dobi na ta način sadno drevje največ svetlobe in toplote. Velikokrat se sadjar ne ozira na to, kar je koristno, ampak kar je lepše in sadi drevje po obliki zemljišča.

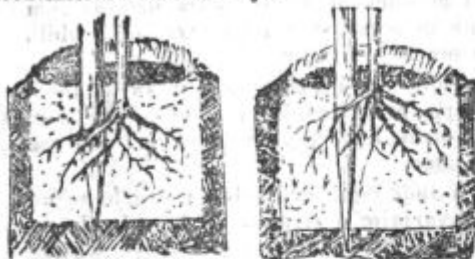
Večina »sadjarjev« navadno izkoplje le tolikšno jamo, da komaj stlači korenine vanjo. Ne briga se, da bi korenine dobro raztegnil in jih usmeril enakomerno po jami. Druga napaka je pa, da v preplitvo jamo pregloboko sadi.

Ko je jama okrogla, naj ima najmanj 1,5 m do 2 m v premeru, ako je kvadratna jama naj ima stranica 1,5 m do 2 m. Oblika jame nima nobene vloge, samo da štejejo okrogle jame za lepše. Za hruške, češnje in orehe mora biti jama vsaj 60 do 70 cm globoka, ker jim korenine hitro prodrejo v globino in šele nato zavijejo v vodoravno smer.

Jablane in hruške sadimo 50 cm globoko; pregloboko ni dobro, ker raste drevo preveč v les, kar zakasnuje razvoj cvetnih popkov. Ako je sloj zemlje globok, so jame lahko globoke 60 do 70 centimetrov, ako je plitek, 40 do 60 cm. Plitvejšje jame morajo biti širše, ker drevo v mladosti hitreje raste. Ako zastane v rasti, ne bo nikdar dobro rodilo in ni treba računati, da se bo sadovnjak izplačal. Če je talna voda visoka, moramo izkopati plitvejšje jame ali pa nasujemo 10 do 20 cm kamenja, nakar jame zasujemo, nato napravimo 50 do 60 cm visok, spodaj 4 m, zgoraj 1,5 m dolg kup zemlje; v globokem, nepropustnem in mokrem sloju bi sicer korenine segnile. Ako bi se v sadovnjaku posekal staro drevo in bi rad na isto mesto posadil novo, moraš jame izkopati najmanj 80 cm globoko in jo napolniti z zemljo od drugod.

Ko imaš še jame prazne, zabij močan kol, da bo lahko držal in varoval drevo pred vetrom. Ko je kol zabit, zasuj jame. Zgornja, boljše zemlja pride na dno jame, spodnja, slabša pa na vrh jame. Tako zasuto jame pusti 3 tedne do en mesec, da se zemlja dobro vleče. Zato moraš jame izkopati mesec prej, preden začneš saditi. Če bi drevo takoj pravilno posadil in privezal ob kol, bi se zemlja vsedla in bi korenine obvisle v zraku. Ako pa pregloboko posadiš drevo zopet ne bo dobro rodilo. Drevesce naj bo tako posajeno, kakor je raslo v drevesnici. Samo korenine pridejo v

zemljo, ne pa tudi deblo. Na vsak način mora biti drevesce toliko visoko posajeno, da mesto, kjer je cepljeno, pri sesedanju zemlje ostane vsaj 5 do 10 centimetrov nad zemljo.

1. Pregloboko posajeno drevo. 2. Pravilno posajeno drevo.

Kako mora biti drevo posajeno, kaže druga slika. Tu se vidi meja med deblom in koreninami. Če drevo pregloboko posadiš, komaj životari, koreninam manjka zraka in toplote. Drevo diha skozi listje in skozi skorjo. Ako pa je steblo v zemlji, posebno še, če je zemlja vlažna, ne more dihati in se zaduši.

Ko se je zemlja po enem mesecu dobro vsedla, posadi drevo in ga pokrij z zemljo. Preden drevo posadiš, je dobro, da imaš korenine nekaj ur namočene v mešanici vode, ilovke in kravjeka. Ko-

renine, katere si že obrezal, vpijejo nekaj vode razen tega pa se koreninice prekrijejo s tanko plastjo zemlje; ko poženejo nove, imajo takoj dovolj hranilnih snovi.

Po enem mesecu je jama približno do štirih petin napolnjena z zemljo. Saditi morata dva. Eden drži drevo, drugi pa vzame lato in jo položi prek jame. Mesto, kjer je meja med koreninami in deblom, se imenuje zgglavje in mora priti v višino zgornjega rebra late. Pomagač zdaj dobro razširi korenine in pod nje porine dobre zemlje ali še bolje komposta. Prvi, ki drži drevesce, ga malo privzdigne in potrese, da zemlja pade med korenine. Nato nasuje dobre zemlje okrog 10 cm in dobro z nogami potlači in sicer ob oboda jame proti steblu. Ko je zemlja stlačena, pognoji. Gnoj ne polagaj nad koreninami, ampak na obodu jame. Gnoj naj bo na pol zrel, da proizvaja še malo toplote, da korenine poženejo proti obodu.

Za košičasto sadje dodaj v vsako jamo še okrog 2 kg apna in ga zmešaj z zemljo. Zdaj napravi skledico in priveži drevesce tako, da je vez na drevescu višja kot na kolu. Ko se zemlja še malo vleže, pride vez v vodoravno lego.

Otroka je strah

Da je otroka rado strah, da je plašljiv in ga zvečer za nobeno ceno ne spraviš v temno sobo, tega so večkrat krive stare mame in stare tete. Čudno se to sliši, pa je le res.

Ko gredo vsi na polje, varuje doma otroke stara mati ali teta. Take stare ženice vedo na stotine pravičnic, dogodbic, ki so ogrnjene s strahom, mrtvaškim prtom in kaj vem s čim še. Včasih pripovedujejo te dogodbe kot resnične, povedo, kje in kdaj se je vse to dogajalo.

Pri takih pripovedovanjih ni treba otroka svariti, naj bo miren. Saj je tako tihi, da si še dihati ne upa, z velikimi očmi gleda v govorečo pripovedovalko, le zdaj in zdaj ga nekaj pretrese in oči se mu zasolze od strahu, vsak las na glavi čuti, kako mu stopa pokonci.

In ko neha teta govoriti, jo prosijo otroci, naj še kaj pove. In kdo raje govori in uči kot stari človek, in kdo raje

posluša ali bere pravljice o strahovihi kot otrok? In kateri otrok tega do pičice ne verjame?

Kako boš spravil potem z vsemi strahovi natrpanega otroka zvečer v temno sobo, v klet ali na dvorišče, ko povsod vidi belo ogrnjeno smrt, umrlo dušo.

Tak otrok ima že pokvarjeno domišljijo. Kako ga ozdraviti? Na noben način ne zgrda. Nikakor ne smemo z ostro besedo ali celo z udarcem prisiliti otroka, da gre v kak kraj, kjer ga je strah. Živci otrokovi so razrahljani in jih ostra beseda ali celo udarec ne bodo ozdravili. Kvečjemu kak živčni napad lahko prinese otroku.

Takega otroka je treba poučiti na lep način. Predvsem naj ne sliši več takih pravičnic, ki vzbujajo strah. Da mu rečeš pri pripovedovanju strahotne povesti, da ta ni resnična, ne bo dosti pomagalo, ker otrok pravljice rad verjame.

Pojdi z otrokom, kamor ga pošlješ. Pojdi z njim v temno sobo in mu dokaži, da ni prav nobenega strahu v njej. Da je soba kot podnevi, samo da je zdaj večer in je pač tema.

Vse predstave, ki jih je polna otrokova duša, omili, daj jim resničnost. Počasi, na lep način, z dokazi, da strahov ni, boš otroka prepričala.

Če tak preplašen otrok ne more zaspati v temni sobi, ne prisili ga k temu. Naj mu gori mala lučka, dokler ne zaspi.

To je kot bolezen. Če hočeš, da si zdrav, pazi na zdravje, kadar pa si še bolan, se zdravi, da ozdraviš.

Tako je treba tudi otroka najprej ozdraviti od strahov in prividov. In ko bo zdrav, bo nehal biti plašen. Pravijo, da sta smeh in zdeh nalezljiva. Če se kdo zasmee v družbi, se zasmee tudi drugi nehote, četudi ne ve, čemu se je prvi smejal. Podobno je, če kdo zdeha. Poglejmo ga in tudi mi zazdehamo.

Isto je s strahom. Strah preide z otroka na otroka. »Mama, tako me je strah,« pravi sedemletni deček mami, če ga zvečer kam pošlje. Kmalu bo strah tudi devetletno deklico, če ni trdnih živcev.

Ko sem bila dvajsetletna novinka sama v šoli v kočevskih hribih, nisem poznala strahu. Res je bilo mnogo ciganov blizu, a sem jih imela za prav take ljudi kot vse druge. Prepričana sem bila, da človek ne more škodovati človeku, če ga ta pusti v miru in mu nič hudega ne želi. Pa mi pri neki seji reče možakar: »Korajžni pa ste, jaz sem dedec, pa ne bi sam bival v šoli, ko se vrata ne morejo dobro zapirati.«

Do takrat mi nič ni bilo. Ko pa mi je rekel te besede, mi je postalo neprijetno. Ne strah, a neka bojazen je bila v meni, ko sem zvečer zaklepala šolo in je jek odmeval po vsej puščobni in prazni šoli. Ko bi mi še več ljudi reklo

kaj podobnega, bi me bilo resnično strah in ne vem, kako bi se iznebila tega težkega občutka.

S starim župnikom sem se o tem razgovarjala, pa se mi je iz srca zasmel. S tem smehom me je ozdravil. »Jaz sem gluh in napol slep, pa bi me lahko ubili, pa me še niso,« je rekel.

Tudi starši ozdravite otroka strahov. Z lepo, prepričevalno besedo dosežeš vse, saj otrok hitro pozabi in materi rad vse verjame.

A tudi sami med seboj v družbi se ne pogovarjajte o stvareh, ki bi vplivale na otroke, če ti slučajno poslušajo. Knjige o strahovih naj pa bere takrat, ko jim več ne verjame, ali mu pa povej, da je vse v knjigi izmišljeno. L. G.

KUHINJA

Osladkan kostanj. Nekaj debelega kostanja shuham ali še boljše spečem. Kuhan ali pečen kostanj olupim, natikam na iglo in pomikam v zavrelico sladkorja, ki sem ga skuhala v toliko, da se še ne poteguje. Sladkor devam na krožnik in osušim.

Kostanjeva torta. Skuham toliko kostanja, da ga je, ko ga pretlačim, 20 dkg. Pretlačenje mešam s 6 rumenjaki in 24 dkg sladkorja. Ko je dobro zmešano, dodam sneg 6 beljakov in žličko moke. Zravenno in pomazano obliko spečem počasi o pečici. Torto polijem s kakim ledom in okrasim z oslajenim kostanjem.

Rezanci s sirom. Napravim vse tako, kot je zgoraj omenjeno. Namesto paradižnika, denem na zarumenjene drobtinice četrt kg zdrobljenega sira (sir iz kislega mleka). Jed denem za nekaj minut v pečico, nakar serviram kot samostojno jed.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. Na sejem 16. okt. so prignali 41 volov (prodali 21), 26 krav (10), 12 telet (10), N1 konj (10), 17 pršutnikov in 250 prašičkov za rejo. Cene: voli I. vrste 9 din, II. vrste 8, III. 7 din; krave

I. vrste 7,75, II. 5,50 do 6,50, III. 4 din; teleta I. vrste 11, II. 9 din; prašiči pršutarji 12 do 14 din za 1 kg žive teže. - Mladi prašički za rejo 200 do 350 din komad.

Radovljica. Po podatkih od srede oktobra so bile cene živine v okraju nasled-

nje: voli I. vrste 10.50 din, II. 9.50, III. 7 din; telice I. vrste 10, II. 9, III. 7 din; krave I. vrste 8, II. 7, III. 5 din; teleta I. vrste 14, II. 11 din; prašiči špeharji 15, pršutarji 12 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 14, telečje 16, svinjske 12 din za 1 kg.

Maribor, levi breg. Dne 24. oktobra so zaznamovali v okraju naslednje cene živine: voli I. vrste 9, II. 8, III. 6.50 din; telice I. vrste 9, II. 8, III. 7 din; krave I. vrste 8, II. 7, III. 6.50 din; teleta I. vrste 11, II. 10 din; prašiči špeharji 21, pršutarji 18 din za 1 kg žive teže.

Ptuj. Na semanji dan 15. oktobra je veljala živina: voli I. vrste 8.75, II. 7.50, III. 6 din; telice I. vrste 9, II. 7-8, III. 6 din; junci I. vrste 9.50, II. 8-9, III. 6 do 7 din; biki 6-8 din, krave I. vrste 7.25, II. 5-6, III. 4.50 din; prašiči pršutarji 11-11.75, svinje debele 12-12.50, plemenske svinje 9.50-10.75 din za 1 kg žive teže. Mladi prašički od 6 do 12 tednov stari komad 90-170 din.

Lendava. Poročajo, da je bil 24. okt. plemenski sejem v Beltincih, in sicer za biko simodolske pasme. Prignali so na sejem 60 plemenjakov, katerih kakovost je bila prav dobra. Prodali so jih 39, 13 je bilo ocenjenih, 8 pa je ostalo neocenjenih. Cene: biki I. vrste 12.60, II. 10 do 11, III. 9 din za 1 kg žive teže. Povprečna cena za kilogram je bila 11 din ali okroglo 4300 din za komad. Najboljši bik je bil prodan za 6300 din. Biki so šli deloma v okraj Ljubljana - mesto, Ljubljana - okolica, Ljutomer, Murska Sobota in Lendava.

Mariborski trg

Cene mesa: govedina 1 kg 12-18 din po kakovosti, jetra 8-14 din, ledvice 12 do 16, loj 7-12, možgani 10-16, pljuča 5-7 din. Teletina: 12-18, jetra 14-22, možgani 16; svinjina 21-22, glava 10, jetra 16, ledvice 18, možgani 18, slanina 23 do 24, salo 24 din. Prekajeno meso: gnjat 1 kg 20-28, jezik 21-30, mast 26 do 29, hrbet 22-26, krače 12-18, meso brez kosti 22-28, prekajena slanina 24 do 35 din. — **Klobase:** deberecinske 1 kg 19-28, hrenovke 24-30, kranjske 35-50, krakovske 30-45 din. — **Perutnina:** gos komad 45-60 din, kokoš komad 25-35 din, piščanci, majhni, par 28-40, večji 42-70, puran kom. 50-08, raca kom. 18 do 22, domač zajec kom. 8-14 din.

Mleko in mlečni izdelki: mleko liter 2.50 din, presno maslo 1 kg 34-40 din, čajno maslo 44-48, ementalški sir 35 do 40 din, trapistovski sir 22-40, kislá smetana liter 12.50-15 din.

Sadje (na trgu): jabolka I. vrste 9 do 10 din, II. 6-8, III. 4 din. Hruške I. vrste 16, II. 10-14, III. 8 din; celi orehi 7-9 din, slive 12-14 din za 1 kg.

Mlevski izdelki: pšenična moka Og 8-9 1 kg, enotna moka 4.75-5 din, ajdova moka 8 din, koruzna moka 3-4.50, ržena moka 3.50-6, koruzni otrobi 1.50 do 2.50, pšenični otrobi 2-2.50, koruzni zдроб 4.50-6.40, pšenični zдроб 8-9.50 din za 1 kg

LES

Po podatkih ljubljanske borze z dne 24. oktobra je veljal na borzi ta dan les, kakor je spodaj navedeno. Cene se razumejo franko vagon naklad, postaja za 1 kubični meter. V prosti prodaji utegnejo biti cene nekaj višje.

Smreka-jelka: hlodi I/II 240-300 din, brzojavni drogovi 220-260, bordonali 310 do 360, filerji 260-300 din, trami ostalih dimenzij 260-310 din.

Bukev: hlodi I/II od 30 cm dalje 195 do 245 din, hlodi za furnir, čisti od 40 cm dalje 290-340, deske-plohi naravni 330 do 620, parjeni 450-750 din.

Hrast: hlodi I/II od 30 cm dalje 255 do 405, bordonali 550-1000, deske-plohi 750-850, frizi 900-1200 din.

SEJMI

4. 11.: živ. in kram. Št. Jernej, Višnja gora, Kranj, Novo mesto; svinj., konj. kram. Zagorje, živ. in kram. Pilštajn, Braslovče, živ. Dravograd, živ. in kram. Pišce, Razkrižje, živ. Slov. Konjice, viž in konj. Št. Lenart nad Laškim, gov. in kram. Murska Sobota, gov. in konj. Ptuj, svinj. Dol Lendava, živ. in kram. Beltinci. — 6. 11.: živ. Ljubljana, živ. in kram. Jesenice, Mengeš, Velike Lašče, živ. Vrh nika, svinj. Celje, Ptuj, Trbovlje, kram. gov., svinj. Brežice, živ. in kram. Novi Cerkev, Rečica ob Savinji, Šv. Lenart v Slov. gor., Zabukovje nad Sevnico, svinj. Turnišče. — 7. 11.: gov. in svinj. Mokronog. — 8. 11.: svinj. in drobn. Maribor. — 9. 11.: živ. in kram. Št. Vid pri Stični, Ponikva, svinj. Brežice, Celje, Trbovlje.

PRAVNI NASVETI

Minimalne plače. M. K. Z. — Vaše navedbe so pomanjkljive: ne poveste, kje kje in kaj vaš sin dela in koliko je star. Zato ne moremo povedati, koliko znaša njegova minimalna mezda. — Lahko se obrnete na Delavsko zbornico v Ljubljani, ki vam bo vedela prav svetovati, če ji boste dali točne podatke.

Če vojaki sekajo les. A. P. Z. — V vašem gozdu imajo vojaki barako in sedaj vsak dan sekajo les, ki ga rabijo za kuhanje, ker ne kupujejo nič drv za kurjavo. Dosedanje pritožbe niso še nič pomagale. — Svetujemo, da se pritožite na komandanta, kateremu je tista edinica podrejena, ki v vašem gozdu neopravičeno seka les. Če tudi to ne bo pomagalo, napravite preko občine pisмено pritožbo na divizijsko oblast. Po odhodu vojakov na takoj potom občine precenite škodo in zahtevajte odškodnino, ki vam po zakonu tudi gre.

Kriva prisega. B. M. B. — V pravdi radi služnosti pravice vožnje je pred tremi leti prisegel takratni hlapec vašega nasprotnika, da je vaš sin prišel nekoč prosit za dovoljenje vožnje, kar pa ni bilo prav nič res. Sedaj pa je isti hlapec pred pričo izjavil, da je takrat moral tako prisesti po nagovoru bivšega gospodarja, sicer da bi izgubil službo. Vprašate, kdo je odgovoren za krivo prisego: ali tisti, ki je prisegel, ali tisti, ki ga je nagovarjal. — Po našem kazenskem zakoniku sta oba kriva: krivoprisežnik in njegov napeljevalec. Oba se lahko kaznujeta z ječo do 3 let. — Če ste pravdo radi te krive prisega zgubili, morete predlagati obnovo postopanja tekom 1 meseca, ki se računa od tedaj, ko bo krivoprisežnik res obsojen od kazenskega sodišča radi krive prisega.

Nezgoda pri orožnih vojah. B. J. — Ob priliki orožnih vaj ste se zbodli v prst. Rana se vam ni zacelila in so vam morali pozneje del prsta odrezati. Vprašate, ali bi mogli dobiti od vojaške oblasti kakšno odškodnino. — Po predpisih zakona o ustroju vojske in mornarice, ima le vojak na odsluženju kadrovskega roka, ki se brez svoje krivde v službi tako poškoduje, da postane vsled poškodbe popolnoma nesposoben za kakšno koli pridobitno delo vobče, pravico do podpore. V vašem primeru pa tak pogoj ni podan. Tudi bi bilo težko trditi, da ste se poškodovali brez lastne krivde.

Pravica do plače za časa orožnih vaj. A. P. Z. — V oktobru l. 1939 ste vstopili k podjetju v službo. Letošnje ste bili v juliju poklicani na orožne vaje. Vprašate, ali lahko od podjetja zahtevate plačo za čas orožnih vaj. — Ker vaša služba pri podjetju ni trajala nepretrgoma leto dni,

nimate pravice zahtevati službenih prejemkov za čas orožnih vaj. Le po enem letu neprekinjene službe, bi vam moralo podjetje izplačati mezdo za čas štirih tednov orožnih vaj.

Nova cesta preko vrta in njive. T. R. — Ne boste mogli preprečiti gradnje banovinske ceste preko vaše njive in vrta, če pristojna gradbena komisija smatra potrebno, da se cesta zgradi preko vašega zemljišča. Če se ne boste marali zlepa pogoditi z banovino, vam potrebno zemljišče lahko razlaste. V vsakem primeru pa imate pravico do primerne odškodnine. Če se glede odškodnine, glede katere nikakor ni pametno pretiravati, ne boste mogli dogovoriti, jo bo določilo sodišče. Sodišče se bo pri določevanju odškodnine pač moralo opreti na izjavo izvedencev.

Spor radi odškodnine za zemljišče, odstopljeno za cesto. S. J.? — Za vas velja isti odgovor, kakor za vprašalca pod naslovom: Nova cesta preko vrta in njive. — Pripominjamo samo, da boste uspeli le, če zahtevate primerno ceno, ki odvarja ceni takih zemljišč v vašem kraju. Sami morate presoditi, ali sprejmete ponujeno odškodnino, ali pa pustite, da bo ceno določilo sodišče, ki seveda kakšnih pretiranih zahtev ne bo moglo vpoštovati.

Stroški za izkopanje trupla. C. M. — Sodišče je odredilo izkopanje trupla radi sodnega pregleda. Vprašate, kdo je dolžan plačati stroške grobarju, ali občina ali sodišče? — Stroški nastali pri sodnih obdukcijskih, ali ekshumacijskih (izkopanje trupla) v kazenskem postopku, spadajo med stroške kazenskega postopanja, ki jih plača država. Grobar, ki je bil zaposlen pri izkopavanju, naj se obrne radi plačila stroškov na sodišče, ki je izkop trupla odredilo.

Odvetniški stroški. P. C. — Molite se, ko mislite, da vam ne bo treba plačati odvetnika, ki ste ga najeli, če mu predložite ubožno spričevalo. Odvetnik ima pravico zahtevati, da mu najkasneje po končani pravdi plačate izdatke, ki jih je imel in zaslužek. Lahko seveda zahtevate, da sodišče odmeri stroške.

Dovoljenje za gradnjo vodnjaka. K. F. Tudi za gradnjo vodnjaka si morate izposlovati gradbeno dovoljenje občinskega oblastva. Občina, ki vas je na to opozorila, je ravnala po predpisih gradbenega zakona in njenega opozorila ne morete smatrati za nagajanje.

Žaljenje časti. K. F. Posredovalni uradi pri občinah v stvareh žaljenja časti ne delujejo več, odkar je stopil v veljavo sedaj veljavni zakonik o sodnem kazenskem postopanju, kar se je zgodilo 1. januarja 1930 leta. Lahko se pa tudi pred sodiščem poravnate.